SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)

2025

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5I3Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), Oʻzbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqanddavlatuniversiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 3-son (Mart, 2025). - 594 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Mansurov Ulug'bek Umarovich
FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR) 12-20

Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich
O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI 21-27

Bobobekova Nargiza Ismatullayeva
JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI) 28-33

Esanova Nilufar
MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI 34-37

Tursunov Bekzot Yandashevich
QO'QON XONLIGI QO'SHINNING QUROL-ASLAHALARIGA OID 38-45

Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович
АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА 46-52

Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI 53-57

Otaxanov Alisher Mamadaliyevich
TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR 58-64

Xakimov Ravshan Raimovich
MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI 65-74

Ergashev Jahongir Yunus o'g'li
TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI 75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Gabriel Ayodeji Ogunmola
ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 83-96

Abdullayev Altinbek Yangibayevich
KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 97-113

Komolov Odiljon Sayfidinovich
KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI 114-123

Shaislamova Nargiza Kabilovna
MAMLAKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI 124-134

Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI 135-147

Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH 148-152

Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizulloh
BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH 153-158

Исламутдинова Дина Файзрахмановна
ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНІ 159-166

Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich
OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR 167-176

Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ 177-183

To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich
YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 184-193

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,
IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA'SIRI 194-200

Tashanov Abduxoliq
QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ... 201-206

Muhamedov Asror Asadovich
UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH 207-213

Жумаева Шахло Суюновна
ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ 214-219

Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li
HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI 220-224

G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li
AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHIYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI 225-231

Xaitov Lazizbek Azamatovich
HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI 232-236

Ortiqov Shahriddin
SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA
TEATR SAN'ATINING O'RNI 237-241

Toshboboeva Munavar
IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI 242-248

Murotov Elyor Narzillo o'g'li
YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING
UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI 249-255

Soipova Mavjuda Karimjanovna
FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI 256-260

Ashurova Xurshida Sag'dullaevna
HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING
HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI 261-264

Karimov Anvarjon Lutfilloyevich
IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI 265-269

Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich
MA'NAVIY MARGINALLASHUVDAN HIMOYALANISHDA XORIJ TAJRIBASI 270-275

Samadov Jonmurod
JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIYASINING ZAMONAVIY TAHLILI 276-280

Barnoev Sanjar Qurbonovich
YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID
TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI 281-286

Ярлакабов Джамшид Мамасултонович
СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ
ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ 287-291

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Isanova Feruza Tulqinovna
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID
LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI 292-297

Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi
O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI
LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI 298-303

Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz
INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK"
KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI 304-308

Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi
ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN
YANGI BADIIY SHAKLLAR 309-312

Ochilova Gulnoza Farxod qizi
NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI 313-316

Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li
IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI 317-322

Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich
HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI 323-329

Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna
STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES 330-333

Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu
THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC 334-337

Amonova Dilshoda Azamat qizi
ADABIYOTDA BADIIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA) 338-343

Sultonova Gulchehra Xusanovna
INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI 344-348

Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,
CAUSES OF STREOTYPE OCCURRENCE 349-353

Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,
NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE" 354-359

Khusenova Shosura Toshtemirovna,
DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT 360-363

Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida
EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI 364-368

Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi
SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI 369-372

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА 373-379

Камалов Мансурхон Мухтарович
К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ 380-385

Komilov Avazbek Bokijonovich
QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR 386-394

Xolov Utkir Shomurodovich,
QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISHNING AYRIM MASALALARI 395-399

Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li
KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI 400-407

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 408-413

Avezov Dilshod Sadulayevich
MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI 414-418

Haydarov Jaloliddin Hamza o‘g‘li
VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O‘TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI 419-423

Zairov Asadbek Sayfullo o‘g‘li
INKLYUZIV TA’LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI 424-432

Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich
BMT INSON HUQUQLARI BO‘YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH 433-442

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna
ZAMONAVIY OLIY TA’LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO‘LLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 443-449

Raxmatov Otabek Urinbosarovich
“JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI” FANINING BO‘LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI 450-455

Xamroyev Samijon Salimovich
SPORT TO‘GARAGI MAHG‘ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA’MINLASH VOSITALARI 456-461

Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna
TALABALARDA INSHONING MAZMUNIY- MANTIQIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO‘NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH 462-467

Ortiqov Bekruh Baxodir o‘g‘li
ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA’SIRI 468-472

Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna
TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI 473-480

Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,
TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV 481-486

O‘tashev Xasan Nematullayevich
OLIY TA’LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHATLARI 487-492

Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o‘g‘li
BO‘LAJAK TARIX O‘QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI 493-500

Mengliyev Bobur Normamatovich
O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI 501-507

Gafforov Alisher Xolmurodovich
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURSLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI 508-518

Qurbonova Bonu Quvondiq qizi
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 519-524

Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li
O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI 525-529

Raximov Nurillo Narzullaevish
BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR 530-538

Ergashova Munisa Hoshim qizi
MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH 539-543

Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin
USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE 544-552

Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,
O'QUVCHILARNING MANTIQIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 553-560

Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI 561-565

Evatov Saminjon Sobirovich
JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH 566-572

Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi
BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI 573-577

Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li
TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI 578-582

Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi
1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI 583-587

Yavkochdiyeva Dilafruz
TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH 588-593

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Issue 3 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

Received: 16 February 2025
Accepted: 5 March 2025
Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

THE ISSUE OF ETHICS IN IBN SINA'S PHILOSOPHICAL LEGACY

Karimov Anvarjon Lutfilloyevich,
Doctoral candidate of Bukhara State University

Abstract. This article describes the specific characteristics of Ibn Sina's moral views in his philosophical heritage. The unique features of the thinker's moral views, a philosophical analysis has been carried out. In Ibn Sina's philosophical teachings, the problems of spirituality, enlightenment, morals are explained on a scientific basis in works such as "Treatise on Morality", "Treatise on Covenant", "Treatise on Purification of the Soul", "Donishnoma", "Hayy ibn Yaqzan", "Solomon and Ibsol", "Bird Treatise".

Keywords: Ibn Sina, manners, moral values, spirituality, enlightenment, knowledge, humanitarianism, human, ego, standard, "Hayy ibn Yaqzan" ("The Awake Son Lives"), "Treatise on Morals", "Solomon and Ibsol", "Risalai Ishqi", "Wisdom".

IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI

Karimov Anvarjon Lutfilloyevich
Buxoro davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada Ibn Sino falsafiy merosida axloqiy qarashlarining o‘ziga xos xususiyatlariga ta’rif berilgan. Mutafakkirning axloqiy qarashlarining o‘ziga xos xususiyatlari, falsafiy tahlili amalga oshirilgan. Ibn Sino falsafiy ta’limotida “Axloq haqidagi risola”, “Ahd risolasi”, “Ruhni tozalash haqidagi risola”, “Donishnoma”, ”Xayy ibn Yaqzon”, “Solomon va Ibsol” “Qush risolasi” kabi asarlarida ma’naviyat, ma’rifat, odob-axloq muammolari ilmiy asosda yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Ibn Sino, odob-axloq, axloqiy qadriyatlar, ma’naviyat, ma’rifat, bilim, insonparvarlik, inson, nafs, me’yor, “Xayy ibn Yaqzon” (“Uyg‘oq o‘g‘li tirik”), “Axloq haqida risola”, “Solomon va Ibsol”, “Risolai ishqi”, “Donishnoma”.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N33

Kirish. Abu Ali ibn Sino (980-1037) Sharq Uyg‘onish davrining buyuk mutafakkiri, yirik faylasuf olim, axloqshunos, yozuvchi va shoiridir.

Ibn Sino fanlar tasnifi bo‘yicha eng dastlabki ilm bu oliy ilm hisoblanmish metafizikadir. Ibn Sinoning asarlari mazmun jihatdan Yevropada o‘rta asrlarda, Sharqda esa hozirgacha chuqur iz qoldirdi. Ibn Sino o‘rta asrlarda bashariyat erishgan komil inson namunasi edi. Bu o‘rinda biz uning barcha falsafiy va tabiiy ilmlar sohasidagi yutug‘idan ko‘ra, ilohiyot sohasidagi masalalarni hal qilishdagi mahoratini nazarda tutmoqdamiz. Zero, o‘rta asrlar sharoitida nihoyatda nozik bo‘lgan ilohiyot masalasini oqilona, mantiq yordamida chiroyli bir tarzda tushuntirish ulkan matonat va chuqur bilimni taqozo qilgan.

Ibn Sinoning falsafiy qarashlari uch katta bo‘lim – metafizika, fizika, logika mantiqdan tashkil topgan, metafizika – ilohiyot, vujud va mavjudot, dunyoning boshlanishi, tuzilishi, tarkibi haqidagi masalalarni talqin etadi; fizika-tabiatshunoslik masalalari, jism, moddani o‘rganish bilan bog‘liq bo‘lgan barcha masalalarni o‘z ichiga oladi; mantiq to‘g‘ri fikrlash san’ati,

aqliy bilish shakllarini oʻrganadi. Umumiy falsafiy masalalar nazariy va amaliyga boʻlinib, oʻz navbatida, ularning har biri qator ilmlarni oʻz ichiga oladi

Ibn Sino falsafiy taʼlimotida “Axloq haqidagi risola”, “Ahd risolasi”, “Ruhni tozalash haqidagi risola”, “Donishnoma”,”Xayy ibn Yaqzon”, “Solomon va Ibsol” “Qush risolasi” kabi asarlarida maʼnaviyat, maʼrifat, odob-axloq muammolarini ilmiy asosda yoritib berdi. Alloma oʻzining falsafiy taʼlimotida yaxshilik va yomonlik, adolat va adolatsizlik, rohat va azob-uqubat, iffat, sharm-hayo va benomuslik, saxiylik va baxillik, donolik va johillik, sevgi va nafrat, poklik va nopoklik, vafodorlik va bevafolik, kamtarlik va takabburlik, manmanlik, maqtanchoqlik singari odob-axloqqa taalluqli masalalarga alohida eʼtibor bilan qaraydi.

Tadqiqot obyekti va qoʻllaniladigan metodlar. Tadqiqotning obyekti sifatida mutafakkir Ibn Sino falsafiy merosidagi axloq masalalari tanlab olingan. Maqolada tarixiylik, mantiqiylik, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, dialektik, germenevtik tahlil, analiz va sintez kabi ilmiy bilish usullaridan foydalanilgan.

Natija va muhokamalar. Ibn Sinoning odob-axloq va insonparvarlik haqidagi taʼlimoti katta ilmiy-amaliy, tarbiyaviy ahamiyatga ega. Bu taʼlimot, inson olam rivojlanishining toji boʻlib, u buyuk sharaf va hurmatga loyiqdir, degan fikrga asoslanadi. Uning tushuntirishicha, inson olamdagi mavjudotlar ichida eng buyuk zotdir, farishtalardan ham sofroq va pokroqdir. Shuning uchun ham alloma har bir kimsadan inson nomiga loyiq boʻlishni talab qiladi.

Ijtimoiy mavjudot boʻlgan inson tabiiy muhitsiz, oʻzaro ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, maʼnaviy-axloqiy munosabatlarsiz yashamagan va yashay olmaydi deb hisoblaydi. U odam tabiat neʼmatlaridan tashqari oziq-ovqat, kiyim-bosh, uy-joyga, oʻzaro muloqotga, shaxsiy buyumlarga, axloqan ruhan boyib, dunyoqarashini kengaytirib borishga muhtoj. Odamlar dehqonchilik qilish va hunar orqali oʻzlarining moddiy ehtiyojlarini qondirsalar, oqil-u donolar suhbatidan bahramand boʻlish, kitob oʻqish, ilm oʻrganish asosida maʼnaviyatli, maʼrifatli boʻladilar.

Ibn Sinoning fikricha, “Inson ruhiy maʼnaviy olamining tubanlashuvi, tartibsizligi va beqarorligining sababi – nafs. Sof muhabbat (keng maʼnodagi) inson maʼnaviy dunyosiga barqarorlik xislatini bagʻishlaydi” [4:475]. Ibn Sino barqarorlikning mohiyatini moʻtadillik tushunchasi orqali ochib beradi va barqarorlikning murakkab sistema sifatida mavjud boʻlgan, doimiy harakatda, oʻzgarishda boʻlgan inson uchun naqadar muhim ekanligini aniq, ilmiy va tibbiy asoslar bilan tushuntirib beradi. “Aytamizki, sogʻliqni saqlashda asosiy narsa quyidagi umumiy va zaruriy sabablarni saqlash bilan bogʻliqdir: mijozni moʻtadil qilish, yeyiladigan va ichiladigan narsalarni toʻgʻri tanlash, gavdani chiqindilardan tozalash, toʻgʻri tuzilishni saqlash, toʻgʻri va toza nafas olish, kiyimlik narsalarni tozalash, jismoniy va ruhiy harakatlarni moʻtadil qilish, bular jumlasiga uyqu va uygʻoqlik ham kiradi” [2:42]. Ibn Sino beqarorlikni inson maʼnaviy-ruhiy holatining buzilish holati sifatida baholaydi. Nafsni jilovlay olmaslik, inson maʼnaviy olamida tartibsizlik va beqarorlikni keltirib chiqaradi, bu esa insonni turli tuban ishlarni qilishiga olib keladi, deb hisoblaydi. Bugungi kun sinergetik yondashuv tamoyilidan kelib chiqib baholaydigan boʻlsak, Ibn Sino beqarorlik tushunchasiga bir yoqlama yondashganligini, beqarorlikning inson maʼnaviy kamolotidagi oʻrnini toʻgʻri baholay olmaganligini koʻrib oʻtishimiz mumkin. Gap shundaki, insondagi barcha maʼnaviy-ruhiy holatlar, xususiyatlar va jihatlarda meʼyor hodisasi muhim ahamiyat kasb etadi. Meʼyor insonning barcha xatti-harakatlarining, fazilatlarining, faoliyatining mezoni boʻlmogʻi lozim. Meʼyorning buzilishi, insonning eng ezgu fazilatlarining ham oʻz mohiyatini yoʻqotib, salbiy

xarakter va oqibat keltirib chiqarishiga olib kelishi mumkin. Ushbu qoidani deyarli barcha mutafakkirlarning ijtimoiy axloqiy qarashlarida koʻrib oʻtishimiz mumkin. Masalan Navoiy, insonning barcha xatti-harakatlari me'yor asosida tartibga solinishi lozimligini ta'kidlaydi. Hattoki eng oliy insoniy fazilatlar boʻlmish, kamtarlik, saxiylik ham me'yorida boʻlishi lozimligini aytib oʻtgan. Me'yorning yoʻqolishi ushbu fazilatlarning mazmunini yoʻqolishiga olib keladi. Masalan, saxiylikning me'yoridan oshishi, isrofgarchilikni, kamtarlikning me'yoridan oshishi, insonning oʻz qadr qimmatini yoʻqotishiga olib kelishini ta'kidlab oʻtadi.

Ibn Sino "Xayy ibn Yaqzon" ("Uygʻoq oʻgʻli tirik") falsafiy qasidasida ilm aslo qarimaydi, u olamni kezadi, kishilarni jaholat va nodonlik gʻaflatidan uygʻotadi, degan gʻoyani ilgari suradi. Uning iborasi bilan aytganda, mantiq ilmi foydasi naqd boʻlgan ilmlardan boʻlib, kishi didini oʻstiradi. Fikr doirasini kengaytiradi, bilgan-bilmaganlarini koʻz oʻngiga keltirib, tartibga tushiradi. [1:23].

Ilmi tufayli inson hayotda qoqilmaydi, xavf xatarli yoʻldan yurmaydi. "Ma'rifatchi (orif), — deydi mutafakkir,- botir odam boʻladi, shunday boʻlmay ham boʻlarmidi? U oʻlimdan ham qoʻrqmaydigan saxovat egasi boʻladi, shunday boʻlmay ham boʻlarmidi? U barcha behuda narsalarga hirs qoʻyishdan uzoq va barcha adashganlarga mehribondir, shunday boʻlmay ham boʻlarmidi? U oʻz nafsoniyati bilan ulugʻvor boʻladi, shunday boʻlmay ham boʻlarmidi" [5:35].

Ibn Sino ilm asoslarini oʻrganishning ahamiyati xususida dasturiy yoʻl-yoʻriqlar yaratgan buyuk mutafakkirlar jumlasidandir. Uning fikricha, bilimga ehtiyoj ham obyektiv zaruriyatni ongli tushunish bilan bogʻliq ma'naviyat, ya'ni anglashilgan maqsadlar tizimidir. Inson oʻzining ehtiyojini qondirish, biror muammoni hal etishda aql-idroki, zakovati, irodasi, bilim boyliklaridan foydalanadi. Inson amaliy faoliyati ilm asosida amalga oshadi. Demak, bilim, iste'dod, tajriba, malaka asosida shakllangan ma'naviyat inson faoliyatiga oʻziga xos yoʻnalish, imkoniyat beradi.

Ibn Sino ilm narsalarning inson aqli yordami bilan oʻrganilishidan iboratligini ta'kidlab, shunday degan edi: "Bilim deb, narsalarni idrok qilishga aytiladi. Bu shundayki, inson aqli uni xato va yoʻldan toymasdan turib unga erishishi kerak boʻladigan narsadir. Bordi-yu bu dalillar ochiq-oydin boʻlsa-yu, isbotlar chinakamiga boʻlsa, u holda bunga hikmat donishmandlik deyiladi. [3:137].

Ibn Sinoning falsafiy qarashlari asosan uchta yirik tizimdan tashkil topganligi uchun uning barcha falsafiy qarashlari nazariy va amaliy jihatdan Ibn Sinoning eng mashhur asari "Kitob ash-shifo"1 da oʻz ifodasini topgan. U 3 ta katta qismdan, ya'ni mantiq, tibbiyot va ilohiyotdan iborat edi. Ibn Sinoning maqsadi hammaga manzur boʻladigan "Mashriq hikmati" ni yaratish edi. [6:106]. Barcha nazariyalarning asosida ilm yotadi. Tashqi koʻrinishdan umumiy nazariya aqldan kelib chiqadi. Aql esa ilohiy olamdan, farishta vositasida yetkaziladi. Bu dalilga koʻra, farishtani bilish jahonni bilish asosi hamda undagi inson oʻrnini belgilash ham ilm vazifasiga kiradi. Shundan kelib chiqqan holda ilohiy ilmlarni tadqiq etish zaruriyatdir.

Ibn Sino mutafakkir sifatida aql va ilmga juda katta e'tibor qaratadi va oʻz asarlarida bularning har ikkisiga ham juda katta oʻrin ajratadi. Shu oʻrinda ta'kidlash oʻrinliki, Ibn Sino ilmga egalik qilishni nafaqat aql bilan bogʻliq sanaydi, balki uni axloq va insoniylik bilan qattiq bogʻlangan deb hisoblaydi. Shuning uchun allomaning ilm va axloq munosabatlari borasida bildirgan fikrlarini koʻrib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Ibn Sino "Axloq haqida risola" sida iffat, qanoat, saxiylik, shijoat, sabr, muloyimlik, sirni saqlay bilish, vafodorlik, kamtarlik, adolatlilik kabi ma'naviy axloqiy qadriyatlarga ta'rif beradi.

Axloqiy qadriyatlar Ibn Sino fikricha qotib qolgan quruq aqidalar emas. Inson axloqining yaxshi-yomon boʻlishi shart-sharoitga, ijtimoiy muhitga, qolaversa, kishining oʻziga ham bogʻliqdir. Chunki, mutafakkir talqinicha, yaxshi va yomon xulqning hammasi sharoit, taʼlim-tarbiya, odatlanish natijasida vujudga keladi, yaxshi xulqqa ham odat tufayli erishiladi. Ayni paytda, odamlarning yaxshi va yomon boʻlishiga hokimiyatning taʼsiri ham bor deb taʼkidlaydi.

Ibn Sino "Solomon va Ibsol" qissasida quyidagi axloqiy-falsafiy fikrlarni keltiradi. Inson iloji boricha aldash, rashk,oʻch olish, xusumat, boʻhton, tuhmat, gʻarazgoʻylik, ichi qoralik, iffatsizlik kabi yomon xulq feʼl atvorlardan oʻzini qatʼiy ravishda tiyib qochib asrab yurishi bemaʼni yoʻllarga kirmasligi lozim.

Ibn Sino asarda Ibsolni ulugʻlab odamlarni unday boʻlishga daʼvat etadi. Salomonning xotinini esa behayo, gʻarazgoʻy, iffatsiz, ichi qora va yovuz, baxtsiz inson sifatida qoralaydi. U insonlarni begʻaraz samimiy majburiyatsiz yaxshilik qilishga daʼvat etadi. Zaruriyat va majburiyat yuzasidan emas, balki chin dildan, qalban, biron narsaga gʻarazli maqsadni koʻzlamagan yaxshilik-ezgulikni Ibn Sino haqiqiy, mukammal yaxshilik deb koʻrsatadi.

Ibn Sino oʻzining "Risolai ishqi" asarida dunyoda "Mavjud boʻlgan jami borliq, oʻz tabiatiga koʻra kamolot sari intiladi. Kamolot sari intilish esa oʻz mohiyat eʼtibori ila yaxshilikdir deb koʻrsatadi.

U "Donishnoma" asarida yaxshilik tushunchasi ikki maʼnoga ega ekanligini, yaʼni birinchisi oʻz tabiatiga koʻra yaxshilik, ikkinchisi, biror kimsa uchun qilingan yaxshilikdan iboratligini eslatib oʻtadi. Yaxshilik tushunchasining mazmuni va mohiyati, unga keng va tor maʼnolarda mukammal taʼrif berish maʼnaviyat va maʼrifat haqidagi Ibn Sino taʼlimotining buyukligidan dalolatdir.

Xulosa. Ibn Sino ilmni egallashda axloqiylikning ahamiyatini juda ardoqlaydi. Ibn Sino asarlarida berilgan uning fikrlarining chuqur tahlili shuni koʻrsatadiki, alloma oʻz davri muammolariga juda teran darajada kirib bora olgan, shuningdek, qoʻyilgan muammolarga toʻgʻri yoʻnalishda yondashib, ularning tub ildizlarini ochib bera olgan. Ibn Sinoning ratsional fikrlari oʻrta asrlar arab-zabon ijtimoiy-falsafiy anʼanalarning umumiy kontekstida jamiyatning ijtimoiy-axloqiy va gnoseologik dunyoqarashi taraqqiy etgan keyingi bosqichga hozirladi. Shunday qilib, Ibn Sinoning ilm va axloqiylik birligi konsepsiyasi shunga olib keladiki, ilm ashyolarning mohiyatini anglash yoʻlida birdan bir maqsad hisoblanmaydi. Ilmning ahamiyati barchasidan oldin shaxs va jamiyatning axloqiy yuksalishida uning oʻrni va roli bilan belgilanadi. Fozil jamiyatda ilmning oʻzi axloqiy fazilatga aylanadi, u meʼyorlar nufuzi va axloq tamoyillari bilan quvvatlanadi.

Mutafakkir yashagan davr uning idealidan qanchalik yiroq boʻlmasin, inson va jamiyat axloqiy-aqliy komilligining real varianti u tomonidan ilmdan axloqqa oʻtishda tasavvur qilingan. Bu, tabiiyki, gnoseologiya sohasida ham, axloq sohasida ham prinsipial jihatdan yangi muammolarni qoʻyish imkonini bermas edi Ibn Sinonining maʼnaviyat va maʼrifatga oid qarashlari va taʼlimotida insonni tarbiyalash, kishilarni toʻgʻri yoʻlga solib yuborish, odamlar oʻrtasida oʻzaro hamkorlik va hamjihatlikni kuchaytirish zarurligi haqida falsafiy gʻoyalar ibratlidir.

Abu Ali ibn Sinoning maʼnaviyat-maʼrifat, odob-axloq haqidagi taʼlimoti bugungi kunda ham barkamol avlodni tarbiyalashda dasturulamal boʻlib xizmat qiladi

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Abu Ali Ibn Sino "Solomon va Ibsol" qissasi. T., "Fan", 1979, 23-b.

2. Абу Али ибн Сино. Саламон ва Ибсол. Т.: 1980й. Б. 42
3. A. Irisov Ibn Sino-O‘zbek pedagogikasi antologiyasi T., “O‘qituvchi” 1995 y 137-b
4. Ибн Сина (Авицена) Избранные философские произведение. М.: 1980й. Б 475
5. Hikmatlarga to‘la bu dunyo. Nashrga tayyorlovchi va tarjimon A.Irisov. T., “O‘qituvchi” 1997, 35-b
6. Falsafa: Darslik; M.A. Ahmedova umumiy tahriri ostida, T. O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nash., 2006, 106-bet.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).